

**СТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ ЗАСОБІВ ОБРАЗНОСТІ
В АНГЛОМОВНОМУ НАУКОВОМУ СТИЛІ**

Т.А. Аношкова

*магістрант кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови,
Національний технічний університет України «КПІ»*

Сучасне мовознавство та інші науки звертають особливу увагу на з'ясування механізмів породження і сприйняття мовних одиниць різних рівнів та способи їх інтерпретації в процесі перекладу. Використання образних засобів є одним із допоміжних способів створення наукової картини світу.

Переклад різного роду стилістичних функцій з мови на мову вимагає перетворень особливого роду, що допомагають зберегти або модифікувати вихідну емоційно-естетичну інформацію. Важливість вивчення перекладу стилістичних прийомів зумовлена необхідністю адекватної передачі образної інформації художнього твору, відтворення стилістичного ефекту оригіналу при перекладі.

Слід зазначити, що дослідженням засобів образності займалися як вітчизняні а саме так і зарубіжні мовознавці (В.И. Арнольд, А.П. Коваль, Г.М. Дядюра, В.І. Карабан, Р. Гаскел, Дж. Лакофф, М. Блек, Н. Гудмен та ін.). Питання перекладу засобів образності в англомовних наукових текстах, які, на перший погляд, позбавлені емоційно-оцінного забарвлення потребує більш глибокого аналізу.

Тому метою цієї праці є розкриття особливостей перекладу англомовних образних конструкцій як стилетвірного засобу наукового тексту.

До засобів вираження експресії відносяться: метафора, метонімія, порівняння, епітети, фразеологізми та ін. При перекладі вони зазвичай служать

засобом для додання більшої виразності вихідного тексту, вираження оціночного судження автора.

Основою такого стилістичного засобу як метонімія можуть служити просторові, понятійні, синтагматичні та логічні відносини між різними категоріями, які належать дійсності, та їх відображення у людській свідомості. Існує три найпоширеніші способи перекладу метонімії [3, с. 259]. Повний переклад метонімічної вихідної одиниці застосовується в разі повного збігу мовних і культурних традицій вираження індивідуальних властивостей в англійській та українській мовах. Якщо повний переклад не можливий, то підбирається аналог або конструюється нова одиниця, характерна для мови перекладу. Наприклад: *“Buick has stolen a march on the rest of the industry with a cast-iron V-6 engine.”* – *“Автокомпанія “Б’юік” обійшла решту промисловості з чавунним V-6 двигуном.* Повне перетворення вихідної метонімії, тобто відновлення прямого іменування, застосовується в умовах значної розбіжності культурних традицій, коли вихідне метонімічне слово не існує у мові перекладу: *“The DMA controller has automatic priority logic built into its design.”* – *“У контролер прямого доступу до пам’яті вбудований логічний блок автоматичного управління пріоритетами”.*

Категорію образності метафори дослідження Г. М. Дядюра трактує як категорію, яка не завжди піддається однозначному тлумаченню; образність є категорією розмитою, часто невловимою, залежною від багатьох обставин, а тому сприймання її неоднакове у різних професійних групах [2, с. 14].

У науково-технічних текстах серед загальнонародних слів та термінів вживаються як мовні («стерті»), так і мовленнєві (індивідуально-авторські) метафори. В. І. Карабан виділяє три основних способи передачі метафоричних термінів: метафоричним словом, яке має такий самий або дуже подібний характер образності (*alligator skin* – “крокодиляча шкіра” (*дефект поверхні*); метафоричним словом, котре має інший характер образності; неметафоричним словом, що передає тільки денотативний зміст англійського метафоричного слова, а не образність (*Christmas tree* – фонтанна арматура, *donkey* –

допоміжний механізм) [4, с. 204]. Отже, під час **перекладу зі збереженням образності** відбувається пошук еквівалентної відповідності, калькування, а також паралельна номінація метафоричної основи (*acoustic terrorism* – акустичний тероризм (використання гучних аудіо та стереосистем)) і трансформаційний переклад, а саме: додавання або опущення (*card reader* – пристрій читання карти, *broken line* – ламана), структурне перетворення (*accumulating pocket* – кишеня-накопичувач, *toolbar* – панель інструментів). **Переклад зі зміною образності** передбачає пошук варіантної відповідності, яка може супроводжуватися додаванням (*palm* – лопата весла), опущенням (*eye end* – вушко) та структурним перетворенням (*crankshaft journal* – шийка колінчатого валу, *clipboard* – буфер обміну), а також може подаватися роз'яснення терміна в дужках (*bell crank* – качалка (двоплечний важіль)).

У випадку, коли здійснюється **переклад без збереження образності** [4, с. 205], застосовуються пошук відповідності, яка, очевидно, може мати відмінності у структурі від вихідної одиниці (*running foot* – нижній колонтитул, *sleep mode* – режим очікування), описовий переклад (*bag process* – процес газоочистки за допомогою рукавних фільтрів) і транскодування.

Фразеологічні одиниці займають значне місце в лексиці сучасної англійської мови і є надзвичайно вживаними зважаючи на свою велику різноманітність, ідіоматичність значення і неоднорідність функціонування. Для правильного перекладу фразеологічних одиниць необхідно точно ідентифікувати фразеологічну одиницю та підібрати її образний або необразний відповідник в мові перекладу.

Образні фразеологізми, що вживаються в англійській науково-технічній літературі, перекладаються повним або відносним еквівалентом з ідентичною або подібною структурою, чи варіативним відповідником: *to read between the lines* – читати поміж рядків; *to play into somebody's hands* – грати комусь на руку; *to hold one's ground* – не здавати своїх позицій (міцно утримувати позиції, не поступатися ні на йоту). Такий спосіб перекладу доцільно використовувати у випадку, якщо образність англійських та українських фразеологізмів збігається.

Калькування використовується, коли англійський фразеологізм перекладається послівно: *instrument of peace* – інструмент миру; *trial balloon* – пробна куля. Описовий переклад фразеологізмів застосовується при передачі значення англійського фразеологізму без збереження образності: *plain as a pikestaff* – абсолютно зрозумілий; *to bear in mind* – пам'ятати; *acid test* – точне випробовування. Цей спосіб застосовується лише в тих випадках, коли не спрацьовують інші способи.

Типовими для науково-технічних текстів є також такі сталі словосполучення: *in question* – означений, про який ідеться; *at issue* – спірний; *to be true* – бути правильним, підтверджуватися у випадку; *with respect to* – стосовно; *in terms of* – в термінах, з точки зору, у плані [1, с. 198].

На основі всього вищезазначеного, можна зробити висновок, що переклад нестандартної лексики та розмовних елементів належить до сфери вузькоспеціальних перекладацьких питань. Отже, розглянувши різні особливості перекладу наукового тексту з англійської мови на українську, можна зробити висновок, що не існує єдиного універсального способу відтворення стилістично маркованих одиниць при перекладі, проте можливим є знаходження загальних закономірностей, які можна реалізовувати на практиці для подолання труднощів під час перекладу. Іноді при перекладі доводиться, враховуючи норми українського науково-технічного стилю, замінити англійські розмовні елементи на українські елементи нейтрального науково-технічного стилю за допомогою лексико-стилістичних трансформацій.

Література:

1. Арнольд В. И. Стилистика. Современный английский язык : учебник для вузов / В.И. Арнольд. – М. : Флинта: Наука, 2002. – 384с.
2. Дядюра Г. М. Функціональні параметри образності в науковому стилі (на матеріалі текстів природничих та технічних наук) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01 / Г.М. Дядюра. – К., 2001. – 22 с.
3. Казакова Т. А. Практические основы перевода : English – Russian / Казакова Т. А. – СПб. : Союз ; Перспектива, 2008. – 319 с.

4. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової та технічної літератури на українську мову. Част. 2 (Термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі) / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2001. – 324 с.

ЗАСОБИ СИНТАКСИЧНОЇ КОНДЕНСАЦІЇ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ НАУКОВІЙ МОВІ ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ

О.В. Вацило

Національний технічний університет України «КПІ»

У сучасних умовах безперервного росту потоків інформації постає необхідність дослідження поняття конденсації та розгляду різноманітних шляхів досягнення економії мовних засобів, яка спрямована на оптимізацію комунікативного акту.

У нашому дослідженні ми зосереджуємо увагу на розгляді основних мовних засобів англійської наукової мови, за рахунок яких досягається стислість висловлювання, та способах їх перекладу українською.

За основу ми обрали класифікацію засобів синтаксичної конденсації, що була запропонована Б. П. Дюндиком [1: 283], і виділяємо заміну, номіналізацію, інфінітив, герундій, дієприкметник та синтаксичну редукцію.

Розглянемо основні з них. Так, Б. П. Дюндик [2: 142] під заміною розуміє скорочення кількості знаків плану вираження, що використовується з метою усунення надлишкових елементів та повторів мовного ланцюга, що в свою чергу призводить до скорочення загальної довжини висловлювання, не викликаючи, однак, перебудови його структури і передаючи всю повноту інформації.

В.П. Кобков [3: 71] має трохи іншу точку зору і зазначає, що при заміні зв'язність тексту передбачає необхідність повторювати одні й ті ж смислові